

Nr 433.

Godkänd av första kammaren den 19 juni 1934.

Godkänd av andra kammaren den 19 juni 1934.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 159 och memorial nr 174.)

Till Konungen.

I den till riksdagen den 3 januari 1934 avlätna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1934/1935 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition, för nämnda budgetår beräkna

dels under femte huvudtiteln, punkt 9, till bekämpande av arbetslösheten ett extra reservationsanslag av 17,000,000 kronor,

dels ock under utgifter för kapitalökning, Fonden för förslag till statsverket, till statliga och statskommunala reserverbeten ett reservationsanslag av 48,000,000 kronor (bil. 3 punkt 2, socialdepartementet).

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 9 mars 1934 dagtecknad proposition, nr 235, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för sagda dag, föreslagit riksdagen att

dels under femte huvudtiteln till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 9,000,000 kronor;

dels bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Fonden för förslag till statsverket» till statliga och statskommunala reserverbeten för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 46,000,000 kronor, att utgå av lånemedel;

dels ock godkänna av departementschefen förordade ändringar i grunderna för ifrågavarande båda anslags användning.

I samband med Kungl. Maj:ts förenämnda proposition har riksdagen till behandling förehaft, bland andra, följande motioner, nämligen:

dels två likalydande motioner, I: 109 och II: 169, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om föranstaltande av skärpt kontroll över tillämpningen genom statens och kommunernas organ av regler gällande för hjälpverksamhet vid arbetslöshet;

dels två likalydande motioner, I: 352 och II: 616, vari hemställts, att riksdagen i samband med anvisande av anslag *dels* under femte huvudtiteln till bekämpande av arbetslösheten, *dels* ock bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Fonden för förslag till statsverket» till statliga och statskommunala reservarbeten ville

dels uttala sig i avseende å anvisning av konfliktberört arbete, arbetslöshetshjälp till i vistelsekommunen icke hemortsberättigade personer, ackordsöverskotten vid reservarbetena samt förhöjning av statsbidrag,

dels ock i övrigt besluta sådana direktiv för den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten vid arbetslöshet, som framgå av ett i motionen I: 352 intaget förslag till ändrad lydelse i vissa delar av kungörelsen nr 446 år 1933 angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet;

dels en motion, II: 391, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 2 och 3 §§ av kungörelsen nr 446 år 1933 skola erhålla följande lydelse:

2 §. De lokala åtgärderna för verksamheten omhänderhavas inom varje kommun av en arbetslöshetskommitté. Kommunen skall antingen inrätta särskild dylik kommitté eller också uppdraga åt lämplig ordinarie kommunal myndighet att vara arbetslöshetskommitté.

Där med hänsyn till lokala förhållanden så prövas lämpligt, må särskild arbetslöshetskommitté vara gemensam för två eller flera kommuner.

3 §. Arbetslöshetskommittén skall verka för och själv vidtaga åtgärder, vilka inom området för dess verksamhet kunna tjäna till att förebygga arbetslöshet eller mildra verkningarna därav, ävensom för sådant ändamål samarbeta med myndigheter och andra.

Arbetslöshetskommitté bör — — — tillgodo;

dels ock en motion, II: 599, vari, bland annat, hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 235 måtte besluta, att nu gällande bestämmelser angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet måtte erhålla följande ändrade lydelse:

2 §. De lokala åtgärderna för verksamheten omhänderhavas inom varje kommun av en arbetslöshetskommitté. Kommunen skall antingen inrätta särskild dylik kommitté eller också uppdraga åt lämplig ordinarie kommunal myndighet att vara arbetslöshetskommitté.

Där med hänsyn till lokala förhållanden så prövas lämpligt, må särskild arbetslöshetskommitté vara gemensam för två eller flera kommuner.

3 §. Arbetslöshetskommittén skall verka för och själv vidtaga åtgärder, vilka inom området för dess verksamhet kunna tjäna till att förebygga ar-

betslöshet eller mildra verkningarna därav, ävensom för sådant ändamål samarbeta med myndigheter och andra.

Arbetslöshetskommitté bör — — — till godo.

Allmänt uttalande.

Såsom av den framlagda finansplanen framgår, förefunnos vid statsverkspropositionens avlåtande vissa tecken på en gynnsammare konjunkturutveckling inom näringslivet såväl i utlandet som inom vårt eget land. Huruvida de tidstecken, som sålunda då förmärktes, och den i vissa hänseenden förmånliga utveckling, som ägt rum under de senaste månaderna, tillkännagiva ett verkligt omslag i konjunkturerna och komma att följas av en stadigvarande förbättring torde ännu vara för tidigt att med större säkerhet bedöma. Glädjande är dock att konstatera, att en ökning av arbetstillfällena inom näringslivet nu skett och att den minskade arbetslösheten inom landet synes vara icke endast en tillfällig säsongföreteelse. Riksdagen har med sitt ståndpunkttagande till Kungl. Maj:ts särskilda förslag till åtgärder för arbetslöshetens bekämpande och framför allt vid sitt bedömande av behovet av dylika åtgärder utgått från vad departementschefen i detta avseende anfört, varvid riksdagen dock jämväl tagit hänsyn till den förbättring på arbetsmarknaden, som under den senaste tiden gjort sig märkbar.

Ifrågasatta ändringar i direktiven.

Gällande författningsbestämmelser angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet äro sammanfattade i kungörelsen den 26 juni 1933 (nr 446).

Lokalorgan.

De lokala åtgärderna för den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten vid oförvårdad arbetslöshet omhänderhavas enligt 2 § i hjälpkungörelsen inom varje kommun av en arbetslöshetskommitté. Kommun må antingen inrätta särskild dylik kommitté eller ock uppdraga åt lämplig ordinarie kommunalmyndighet att vara arbetslöshetskommitté. Där med hänsyn till lokala förhållanden så prövas lämpligt, må särskild arbetslöshetskommitté vara gemensam för två eller flera kommuner.

Enligt 3 § i samma kungörelse bör arbetslöshetskommitté verka för och själv vidtaga de åtgärder, vilka inom området för dess verksamhet kunna tjäna till att förebygga arbetslöshet eller mildra verkningarna därav, ävensom för sådant ändamål samarbeta med myndigheter och andra. Arbetslöshetskommitté bör jämväl noga tillse, att hjälpverksam-

heten begränsas till vad som av verkligt behov påkallas, och särskilt iakttaga, att verksamheten icke kommer arbetsovilliga eller eljest därtill icke berättigade till godo.

Enligt 5 § bör särskild arbetslöshetskommitté vara sammansatt på sådant sätt, att den inrymmer representanter dels för de kommunala myndigheter, vilka äga särskild sakkunskap å ifrågavarande område, dels ock för arbetsgivarnas och arbetarnas intressen. Finnes inom kommun organ för den offentliga arbetsförmedlingen, bör ledamot av styrelsen för eller tjänsteman hos organet vara ledamot av kommittén eller äga tillfälle deltaga i dess överläggningar. Inom kommun, där sådant organ ej finnes, har kommittén att hos den offentliga arbetsförmedlingens huvudkontor i länet begära tillsättande därav.

I motionerna I:352 och II:616 har föreslagits föreskrift, att särskild arbetslöshetskommitté bör vara sammansatt på sådant sätt, att den inrymmer representanter, bland annat, för den kommunala fattigvården. Vidare har i samma motioner föreslagits bestämmelse, enligt vilken avsägelse av uppdrag att vara ordförande eller ledamot i arbetslöshetskommitté endast finge äga rum i vissa särskilt angivna fall.

I motionerna II:391 och II:599 har föreslagits, att bestämmelser måtte meddelas, enligt vilka kommunerna *åläggas* att välja arbetslöshetskommittéer eller att uppdraga åt annat lämpligt kommunalt organ att fullgöra deras funktion i samarbete med arbetslöshetskommissionen.

I motionen II:618 har föreslagits, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om tillägg till § 5 av innebörd att ledamotskap av arbetslöshetskommitté skall likställas med vad i § 15 i lagen om kommunalstyrelse på landet finnes stadgat.

Såsom nyss återgivits, har i motionerna I:352 och II:616, bland annat, föreslagits bestämmelse därom, att särskild arbetslöshetskommitté bör vara sammansatt på sådant sätt, att den inrymmer representanter för den kommunala fattigvården. Liksom motionärerna hyser riksdagen den uppfattningen, att det är av stor betydelse, att samarbete på lämpligt sätt äger rum mellan arbetslöshetskommittéerna och vederbörande fattigvårdsstyrelser. Emellertid får riksdagen framhålla, att bland gällande bestämmelser redan nu finnes en föreskrift, som bör vara ägnad att i väsentlig grad tillgodose motionärernas syfte, nämligen stadgandet, att särskild arbetslöshetskommitté bör vara sammansatt på sådant sätt, att den inrymmer representanter för de kommunala myndigheter, vilka äga särskild sakkunskap å ifrågavarande område. I detta sammanhang vill riksdagen fästa uppmärksamheten på vikten av att inom kommunerna upprättas ett centralregister över hjälpsökande till ledning för såväl de myndigheter, som handhava hjälpverksamheten för arbetslösa, som fattigvårdsmyndigheterna. Vidare vill riksdagen erinra, att i enlighet med hem-

ställan av 1933 års riksdag utredning för närvarande pågår rörande reglering av förhållandet mellan den offentliga arbetslöshetshjälpen i dess olika former samt den allmänna fattigvården. Med hänsyn härtill har riksdagen icke ansett sig böra i enlighet med det i motionerna framlagda förslaget vidtaga ändring av gällande bestämmelser om sammansättningen av särskild arbetslöshetskommitté.

Vad beträffar frågan om skyldighet att mottaga förordnande till ordförande i eller val till ledamot i arbetslöshetskommitté bör stadgas, har departementschefen i statsrådsprotokollet, efter redogörelse för en i ämnet företagen utredning, funnit övervägande skäl tala mot att sådan skyldighet föreskrives. Departementschefen anser det icke vara riktigt att fullt jämställa ledamotskap av arbetslöshetskommitté med annat kommunalt uppdrag, för vilket skyldighet att mottaga val för närvarande finnes stadgat. Av ledamöterna i en arbetslöshetskommitté krävdes, därest de på ett tillfredsställande sätt skulle kunna fullgöra sitt uppdrag, stort intresse för speciellt denna uppgift samt stor initiativförmåga. Ifrågavarande uppdrag vore synnerligen grannlaga och borde därför icke påtvingas en person, som ej vore villig att åtaga sig detsamma. Härtill komme, att de svårigheter, som på sina håll syntes hava framträtt att till ledamöter i en arbetslöshetskommitté erhålla lämpliga och villiga personer, icke kunde antagas vara allmänt rådande. Skulle det undantagsvis i någon kommun visa sig, att arbetslöshetskommitté ej kunde erhålla en lämplig sammansättning på grund av avsägelser från de till ledamöter utsedda personerna, återstode alltid möjligheten att låta kommunalnämnden övertaga arbetslöshetskommitténs bestyr.

Riksdagen delar den uppfattning, varåt departementschefen sålunda givit uttryck. Härutöver må framhållas, att arbetslöshetskommittéerna måste vara att anse såsom tillfälliga organ. En föreskrift om skyldighet att mottaga förordnande till ordförande eller val till ledamot i dylik kommitté kan befaras medföra, att organisationen får en mera stadigvarande karaktär. Riksdagen anser alltså, att de i motionerna i denna fråga framställda yrkandena icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vad angår den i motionerna II: 391 och II: 599 berörda frågan om skyldighet för kommun att även i de fall, då statsbidrag icke sökes, inrätta arbetslöshetskommitté eller uppdraga åt annat kommunalt organ att vara arbetslöshetskommitté, har riksdagen icke ansett föreskrift härom erfordras. Framhållas må, att särskilt i smärre kommuner behov ofta icke förefinnes att inrätta särskilda arbetslöshetskommittéer, vilka skulle komma att onödigt tynga den kommunala förvaltningsapparaten.

Revision.

Enligt 7 § i hjälpkungörelsen verkställes revision av särskild arbetslöshetskommittés verksamhet av revisorer, utsedda för samma tid som

kommitténs ledamöter. Minst en av revisorerna utses av länsstyrelsen efter anmälan av vederbörande kommunala myndighet. Övriga revisorer väljas på samma sätt som kommitténs ledamöter.

Där ordinarie kommunal myndighet utgör arbetslöshetskommitté, skall i revisionen av denna del av myndighetens verksamhet deltaga minst en revisor, som efter anmälan av myndigheten utses av länsstyrelsen för kalenderår.

Enligt 8 § åligger det revisor ej mindre att granska arbetslöshetskommittés räkenskaper än även att kontrollera, att beviljade statsbidrag använts på föreskrivet sätt, att verksamheten bedrivits i enlighet med bestämmelserna i hjälpkungörelsen samt att av arbetslöshetskommissionen meddelade anvisningar blivit vederbörligen iakttagna.

I propositionen har departementschefen framhållit, att det för vinnande av överensstämmelse med gällande bestämmelser om revision av arbetslöshetskommittés verksamhet syntes vara lämpligt att föreskriva, att i revisionen av sådant statskommunalt reservarbete, som bedrivs av landsting eller vägdistrikt, skall deltaga minst en revisor, som efter anmälan av vederbörande myndighet utses av länsstyrelsen för kalenderår.

I motionerna I: 352 och II: 616 har föreslagits bestämmelse, enligt vilken revisor, som utsetts av länsstyrelsen, kvartalsvis skulle till arbetslöshetskommissionen insända rapporter angående resultatet av verkställd kontroll över hjälpverksamhetens bedrivande.

Emot det i propositionen framlagda förslaget, att i revisionen av sådant statskommunalt reservarbete, som bedrivs av landsting eller vägdistrikt, skall deltaga minst en av länsstyrelsen utsedd revisor, har riksdagen icke funnit anledning till erinran.

Till stöd för förslaget om viss rapportskyldighet till arbetslöshetskommissionen för revisor, som utsetts av länsstyrelsen, har i motionerna I: 352 och II: 616 framhållits, att den kontroll av hjälpverksamheten, som vunnit genom den lokala revisionen, torde hava stannat vid en rent siffermässig granskning i efterhand av arbetslöshetskommittéernas verksamhet. Det vore emellertid, anföres vidare i motionerna, uppenbart att en mera aktiv kontroll, särskilt genom de revisorer, som utsåges av länsstyrelserna, skulle utgöra ett välbehöfligt komplement till den kontroll, som arbetslöshetskommissionen utövar.

Riksdagen får beträffande sistberörda förslag framhålla, att enligt gällande bestämmelser revisor ej blott har att granska arbetslöshetskommittés räkenskaper. Revisor skall därjämte kontrollera, att beviljade statsbidrag använts på föreskrivet sätt, att verksamheten bedrivits i enlighet med bestämmelserna i hjälpkungörelsen samt att av arbetslöshetskommissionen meddelade anvisningar blivit vederbörligen iakttagna. Med hänsyn tillika till den kontroll, som utövas av arbetslöshetskommissionen

genom de sociala ombuden, vilka i allmänhet torde äga mera allmän kännedom om och överblick över hjälpverksamheten än de lokala revisorerna och vilka vid sin kontrollerande verksamhet i första hand samarbeta med den av länsstyrelsen utsedde revisorn, har riksdagen funnit, att med tillämpning av gällande bestämmelser en effektiv kontroll kan utövas. Riksdagen har i detta sammanhang ansett sig böra framhålla, att givetvis hinder icke möter för länsstyrelse att till revisor utse en utom vederbörande kommun bosatt person, vilket understundom torde vara lämpligt.

Arbetslinjen.

Hjälpverksamheten bör enligt 11 § i hjälpkungörelsen, så långt ske kan, inriktas på att bereda arbete åt största möjliga antal arbetslösa. Därvid böra statskommunala reservarbeten företrädesvis anordnas.

I 20 § föreskrives, bland annat, att statskommunala reservarbeten bedrivs i landstings, kommuns eller vägstyrelsers regi.

I motionerna I: 352 och II: 616 har hemställts, att stadgandet om företräde för statskommunala reservarbeten måtte utgå.

I det till 1933 års riksdag avgivna, av riksdagen godkända utlåtandet nr 17 framhöll särskilda utskottet, att man borde eftersträva att i största möjliga utsträckning bereda sysselsättning genom statskommunala arbeten. Enligt särskilda utskottets uppfattning utgjorde de statskommunala arbetena en särskilt lämplig form för hjälp åt arbetslösa. De innebure framför de statliga reservarbetena den fördelen, att arbetarna i större utsträckning kunde förbliva i sina hemorter och därigenom lättare uppehålla förbindelsen med den normala arbetsmarknaden; vidare minskades statens kostnader för hjälpverksamheten, samtidigt som det kommunala intresset engagerades för arbetenas övervakande och rationella ledning. Ett starkare anlitanande av de statskommunala arbetena innebure tillika en decentralisation av ledningen, som vid en väsentlig utökning av arbetslinjen i och för sig vore önskvärd. Ofta vore det också lättare beträffande de kommunala arbetena att finna arbetsuppgifter av ur olika synpunkter lämplig beskaffenhet.

Såsom framgår av i förevarande proposition lämnade statistiska uppgifter angående arbetslöshetskommissionens hjälpverksamhet under år 1933 m. m., har under innevarande budgetår de anställdas antal vid de statliga reservarbetena betydligt överstigit antalet anställda vid de statskommunala arbetena. Enligt arbetslöshetskommissionens rapport för april 1934 voro vid nämnda månads slut i statliga reservarbeten anställda i runt tal 23,000 personer, medan motsvarande antal för de statskommunala arbetena utgjorde 17,000.

Riksdagen anser visserligen, att de statskommunala reservarbetena ut-

göra en lämplig form för beredande av hjälp åt arbetslösa, något som också kommit till uttryck i gällande författning genom föreskriften, att statskommunala reservarbeten företrädesvis böra anordnas. Detta stadgande får emellertid enligt riksdagens uppfattning icke givas en sådan tolkning, att hjälpverksamheten på grund därav kommer att bedrivas på ett mindre ändamålsenligt sätt. De statskommunala reservarbetena torde ofta i mindre utsträckning än de statliga vara lämpade att bedrivas vintertid och komma därför i stor utsträckning till utförande på andra tider av året. De äro också i mindre grad än de statliga ägnade att främja arbetskraftens rörlighet och anpassning. Det begränsade hänvisningsområdet vid statskommunala arbeten kan i tider, då arbetslösheten minskas, föranleda, att redan påbörjade arbeten måste avvecklas, vilket i sin ordning bör medföra försiktighet med igångsättande av mera omfattande statskommunala arbetsföretag, som svårigen kunna anpassas allt efter arbetslöshetens växlande omfattning. Givetvis har arbetslöshetskommissionen, innan medgivande lämnas till anordnande av statskommunalt reservarbete, att beakta dylika synpunkter och att i första hand taga hänsyn till att den statliga hjälpverksamheten över huvud vid varje särskild tidpunkt bedrives på det sätt, som för dess syftemål är lämpligast. Vid sådant förhållande har riksdagen icke ansett erforderligt, att 11 § i hjälpkungörelsen ändras i enlighet med vad i motionerna I: 352 och II: 616 föreslagits.

Enligt de bestämmelser, som gällde intill ingången av löpande budgetår, skulle statskommunala reservarbeten alltid utföras i vederbörande kommuns regi. Jämlikt 1933 års riksdags beslut i ämnet bereddes möjlighet att utföra allmänna vägarbeten såsom statskommunala reservarbeten jämväl i vägstyrelses regi. Härom framhöll särskilda utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 17, att erfarenheten givit vid handen, att åtskilliga vägföretag till motverkande av arbetslösheten igångsatts och utförts i vägstyrelsernas regi samt — i avvaktan å statsbidrag — med finansiering genom lån. En av orsakerna härtill syntes vara, att vissa vägföretag, särskilt sådana som berörde flera kommuner, mindre lämpade sig för utförande såsom statskommunala enligt dittills gällande grunder. I syfte att utöka de för statskommunala arbeten tillgängliga arbetsobjekten och då därjämte praktiska skäl kunde åberopas, hade särskilda utskottet funnit lämpligt, att möjlighet öppnades för utförande även i vägstyrelses regi av allmänna vägarbeten såsom statskommunala.

I det föregående har riksdagen påvisat vissa olägenheter, som i vissa fall äro förenade med de statskommunala reservarbetena. Vad särskilt angår dylika arbeten i vägstyrelses regi är att märka, att dessa understundom måste utföras på betydande avstånd från reservarbetarnas bostadsorter. Enligt vad riksdagens vederbörande utskott inhämtat, har det förekommit, att särskilda förläggningar måst anordnas för dessa arbetare, vilka, ehuru de alltså ej kunnat bo i sina hem, icke kunnat komma i åtnjutande av sådana särskilda ortstillägg, som i motsvarande fall kunna

utgå vid statliga reservarbeten. Härigenom försvåras möjligheterna att vid dessa arbeten sysselsätta arbetslösa familjeförsörjare. De arbeten, om vilka här är fråga, kräva tillika en betydande tid att igångsätta och svårigheter torde finnas att smidigt anpassa desamma efter arbetslöshetens växlingar inom de till vägdistriktet hörande kommunerna. Olägenheterna härav framträda givetvis framför allt i tider, då arbetstillfällena å öppna arbetsmarknaden ökas. Riksdagen förutsätter, att arbetslöshetskommissionen har sin uppmärksamhet riktad på nu angivna förhållanden.

Karenstid.

Enligt 13 § i hjälpkungörelsen må arbetslöshetshjälp endast tillkomma den, som på grund av arbetslöshet, som varat minst sex arbetsdagar efter det ansökan om arbetslöshetshjälp gjorts, befunnits vara i behov därav.

I motionerna I: 352 och II: 616 har föreslagits, att vad sålunda föreskrivits om iakttagande av karenstid icke skall äga tillämpning, då någon, som äger mottaga arbetslöshetshjälp, erhåller tillfälligt arbete för högst 18 (aderton) dagar eller på grund av sjukdom eller värnplikstjänstgöring eller särskild av arbetslöshetskommissionen meddelad föreskrift ej kan komma i åtnjutande av arbetslöshetshjälp samt omedelbart efter arbetets eller hindrets upphävande ånyo ansöker om sådan hjälp.

I samma motioner har tillika hemställts, att arbetslöshetskommissionen skulle, i fråga om arbetslösa tillhörande yrke, inom vilket arbetslöshet årligen regelbundet förekommer, och som ej äro föremål för avstängning enligt 14 §, eller då eljest särskilda omständigheter föreligga, äga föreskriva, att arbetslöshetshjälp ej må utgå förrän efter viss längre karenstid eller att för viss bestämd tid av året arbetslöshetshjälp överhuvud icke må utgå.

Enligt av arbetslöshetskommissionen utfärdade råd och anvisningar rörande hjälpverksamheten för arbetslösa skall vid tillfälliga arbeten, som infalla under en understödsperiod, dagunderstöd ej utgå för de dagar, under vilka arbete utförts. Huruvida och i vilken omfattning ny karenstid skall påfordras, skall prövas av vederbörande arbetslöshetskommitté från fall till fall med hänsyn till inkomstens storlek och anställningstidens längd. Ett dylikt efter de skiftande förhållandena smidigt anpassat förfarande, som alltså kan äga rum inom ramen av gällande bestämmelser, synes riksdagen lämpligare än en sådan anordning, som i motionerna föreslagits och vilken för övrigt lätt torde kunna föranleda till den felaktiga uppfattningen, att vederbörande, som erhållit tillfälligt arbete, äger ovillkorlig rätt att omedelbart efter arbetets avslutande åter erhålla arbetslöshetshjälp. Riksdagen anser sig emellertid böra understryka, att vid tillämpningen av den regel i fråga om karenstid efter tillfälligt arbete i öppna marknaden, som sålunda är angiven i kommissionens råd och an-

visningar, så förfares, att möjligheterna för de arbetslösa — vare sig dessa äro sysselsatta i reservarbete eller åtnjuta kontantunderstöd — att mottaga sådant tillfälligt arbete underlättas.

Vad angår frågan om längre karenstid för arbetare inom säsongbetonade yrken m. m., har riksdagen icke i sakens nuvarande läge ansett sig kunna överblicka konsekvenserna av en föreskrift härom och har således icke kunnat ansluta sig till motionerna i denna del. Riksdagen vill erinra *dels* att behovsprövning skall i varje fall företagas, *dels ock* att arbetslöshetskommissionen med tillämpning av 14 § i hjälpkungörelsen kan, där så anses påkallat, från arbetslöshetshjälp avstänga sådana yrkesgrupper, inom vilka arbetslösheten i allmänhet har en säsongmässig karaktär, med bibehållen möjlighet för kommissionen att, där så finnes motiverat, meddela dispens från sådant avstängningsbeslut.

Erbjudet arbetes lämplighet.

I 15 § av gällande kungörelse stadgas, att erbjudet arbete på den öppna arbetsmarknaden skall anses lämpligt under förutsättning, bland annat, att det är förenat med avlöning, som prövas vara skälig i förhållande till å arbetsorten förekommande avlöning för sådant arbete, samt att det icke hänför sig till arbetsplats, där arbetskonflikt råder. Vad sålunda föreskrivits angående arbetskonflikt skall icke äga avseende å konflikt, som befunnits strida mot kollektivavtal eller lagen om kollektivavtal eller av arbetslöshetskommissionen förklarats eljest vara av den särskilda beskaffenhet, att skälig anledning till arbetsvägran icke förelegat, dock att inom område, där kollektivavtal gäller, sådan förklaring skall äga giltighet allenast för tid, intill dess arbetsdomstolen eller, där enligt avtal tvisten må hänskjutas till skiljemän, dessa meddelat beslut angående konflikten. Över förklaring, som av arbetslöshetskommissionen meddelats angående beskaffenheten av arbetskonflikt inom område, där kollektivavtal gäller, må klagan icke föras.

I motionerna I: 352 och II: 616 har hemställts *dels* om föreskrift att erbjudet arbete på den öppna arbetsmarknaden skall anses lämpligt, under förutsättning att det ej föreligger uppenbart missförhållande mellan de med arbetet förenade löneförmånerna och å arbetsorten förekommande avlöning för sådant arbete, *dels* att riksdagen måtte uttala sig om innebörden av gällande bestämmelse angående anvisning av konfliktberört arbete med beskrivande av olika slags konfliktsituationer, vilka enligt riksdagens mening i regel måste rubriceras som tillskapade av okynne, *dels ock* om bestämmelse att klagan över arbetslöshetskommissionens beslut i frågor rörande tillämpningen av förevarande paragraf överhuvud ej må föras.

Enligt de för arbetslöshetsförsäkringen av årets riksdag antagna bestämmelserna skall erbjudet arbete anses lämpligt, under förutsättning, bland

annat, att det är förenat med avlöning, som prövas vara skälig i förhållande till i arbetsorten förekommande avlöning för sådant arbete. Denna föreskrift överensstämmer således helt med motsvarande, för här ifrågasvarande hjälpverksamhet redan gällande bestämmelse. Som det är angeläget, att likartade bestämmelser i förevarande hänseende gälla för olika former av arbetslöshetshjälp, har riksdagen avslagit förenämnda motioner i härovan först angiven del.

Vad sedan angår det i motionerna framställda förslaget, att riksdagen skulle uttala sig om innebörden av bestämmelsen angående anvisning av konfliktberört arbete med beskrivande av olika slags konfliktsituationer, vilka enligt riksdagens mening i regel måste rubriceras som tillskapade av okynne, har riksdagen ansett, att större erfarenhet rörande tillämpningen av gällande bestämmelser i ämnet, vilka trädde i kraft den 1 juli 1933, först måste avvaktas, innan frågan om lämpligheten och behövligheten av ett dylikt uttalande kan upptagas till närmare prövning. Såvitt för riksdagen är känt, hava hittills icke några svårigheter i nu ifrågasvarande hänseende förekommit.

Ej heller har riksdagen ansett sig böra bifalla det i motionerna föreslagna fullföljdsförbudet. Riksdagen vill emellertid i detta sammanhang framhålla följande. Enligt kungörelsen om hjälpverksamheten vid arbetslöshet ankommer det på arbetslöshetskommissionen att förklara konflikt vara av den särskilda beskaffenhet, att skälig anledning till arbetsvägran icke förelegat. Motsvarande skyldighet skall för arbetslöshetsförsäkringens del åligga socialstyrelsen såsom tillsynsmyndighet för de erkända arbetslöshetskassorna. I fråga om fullföljd av talan över de båda myndigheternas beslut i dessa frågor gälla olika regler, i det att besvär över arbetslöshetskommissionens beslut avgöres av Kungl. Maj:t i statsrådet och besvär över socialstyrelsens beslut gå till regeringsrätten. Riksdagen får erinra, att i propositionen nr 38 till innevarande års riksdag med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor departementschefen framhållit, att det torde få förutsättas, att Kungl. Maj:t före avgörandet i statsrådet av dylikt ärende kommer att inhämta regeringsrättens yttrande.

Konfliktdirektiven.

Vad andra lagutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 37 uttalat angående konfliktdirektiven, bör enligt riksdagens mening äga tillämpning jämväl beträffande den hjälpverksamhet, varom här är fråga.

Bosättning.

I 17 § av hjälpkungörelsen stadgas, bland annat, att den omständigheten att sökanden är mantalsskriven inom annan kommun än den, där ansökan om arbetslöshetshjälp göres, icke utgör hinder för bifall till ansökningen.

Vägrar arbetslöshetskommitté arbetslöshetshjälp åt någon, som är man-

talsskriven i annan kommun, må enligt 18 § av samma kungörelse kommittén hänvisa honom att söka dylik hjälp i den kommun, där han är mantalsskriven, samt, efter av arbetslöshetskommissionen meddelat tillstånd, tilldela honom understöd till bestridande av kostnaden för hans resa till mantalsskrivningskommunen. Till sådant understöd utgår statsbidrag till halva beloppet.

I propositionen har föreslagits *dels* att ovannämnda bestämmelser i kungörelsen anknytas till hemortsrätten enligt fattigvårdslagen och ej såsom för närvarande till mantalsskrivningen, *dels ock* att arbetslöshetskommissionen skulle äga att — på grundval av från vederbörande kommuner lämnade uppgifter om antalet icke hemortsberättigade hjälpsökande — vid bestämmandet av det antal arbetslösa, som vid varje tillfälle högst må sysselsättas vid statliga eller statskommunala reservarbeten eller för vilka statsbidrag till kontantunderstöd må beräknas, föreskriva, att visst antal av dessa platser skall förbehållas arbetslösa, som icke äro hemmahörande i kommunen men vistats där i regel minst sex månader och haft anställning i kommunen av icke endast tillfällig art. Samtidigt skulle arbetslöshetskommissionen äga bevilja förhöjt statsbidrag till de arbetslöner vid statskommunala reservarbeten eller det kontantunderstöd, som utbetalats till i kommunen icke hemortsberättigade personer.

I motionerna I: 352 och II: 616 har föreslagits, att såsom villkor för erhållande av hjälp med förhöjt statsbidrag föreskrives uppehåll i vistelsekommunen under minst ett år. Därjämte har i motionerna förordats, att särskilda platser för i kommun icke hemmahörande arbetslösa allenast böra beviljas de kommuner, som gjort framställning därom.

Såsom departementschefen framhållit, äro de föreslagna åtgärderna beträffande icke hemortsberättigade personer att betrakta såsom en försöksanordning, och givetvis bör vid åtgärdernas genomförande all nödig försiktighet iakttagas. Riksdagen anser, att den arbetslöse i regel skall hava vistats i kommunen under en tid av minst nio månader och tillika under denna tid hava innehaft anställning av mera stadigvarande beskaffenhet. Härigenom torde tillräckliga garantier mot missbruk hava skapats. I fråga om förslaget att särskilda platser för i kommun icke hemmahörande allenast skulle beviljas kommuner, som gjort framställning därom, åberopar riksdagen vad departementschefen anfört beträffande en dylik föreskrift. Givetvis kommer det, såsom i socialdepartementets promemoria framhållits, att stå vederbörande kommuner fritt att avgöra, om de önska begagna sig av det antal platser för i kommunen icke hemmahörande arbetslösa, som av arbetslöshetskommissionen beviljats.

Familjeförsörjare.

Enligt 19 § i hjälpkungörelsen skall såsom familjeförsörjare anses den, som har försörjningsskyldighet mot make eller barn eller adoptivbarn under 16 år eller som lever i gemensamt bo med och huvudsakligen underhåller föräldrar eller adoptant.

I propositionen har föreslagits, att familjeförsörjarbegreppet skulle utformas på sådant sätt, att den arbetslöse skall, oavsett om det finnes barn, anses såsom familjeförsörjare jämväl i förhållande till kvinna, vilken har gemensam bostad med och sköter hushållet åt honom.

I motionerna I: 352 och II: 616 hava motionärerna uttalat en skiljaktig uppfattning i fråga om den sålunda föreslagna utvidgningen av familjeförsörjarbegreppet och därvid närmare anfört följande:

»Förutom den omständigheten, att den arbetslöse delar bostad med en kvinna, som sköter hans hushåll, ej behöver vara ett indicium för att faktisk sammanlevnad föreligger och att mannen sålunda sörjer för underhåll åt kvinnan såsom åt en hustru, bör man ej bortse ifrån den skillnad, som skapas i rättsligt hänseende genom ingående av äktenskap. Genom äktenskap blir mannen primärt försörjningsskyldig gentemot hustrun. Att på sätt som föreslagits i viss mån överflytta äktenskapets rättsverkningar på ett utomäktenskapligt samliv utan att kräva någon som helst garanti för att det i det särskilda fallet föreligger någon stadga i fråga om sammanlevnaden, synes oss ej tillrådligt. För det fall att de sammanboende hava gemensamma minderåriga barn tillgodoses intresset av att mannen bibehålles vid ekonomisk förmåga att sammanhålla de hemmavarande genom möjligheten för den arbetslöse att för barnen uppbära särskilt ortstillägg och dagunderstödsbelopp. Det må härjämte påpekas, att det särskilda utskottet vid 1933 års riksdag ansett att betänkligheter ej behövde hysas emot bestämmelserna om familjeförsörjarbegreppet, sådana de då utformades, med hänsyn därtill att den arbetslöse anses såsom familjeförsörjare i förhållande till barn utom äktenskap.»

Enligt de av riksdagen för arbetslöshetsförsäkringen antagna bestämmelserna skall såsom familjeförsörjare anses den, som har försörjningsskyldighet mot make eller mot barn eller adoptivbarn under 16 år eller som lever i gemensamt bo med och huvudsakligen underhåller föräldrar eller adoptant.

Föreskrifterna om vem som skall anses såsom familjeförsörjare böra enligt riksdagens uppfattning vara likartade för alla former av arbetslöshetshjälp. Med hänsyn härtill och under åberopande av vad i motionerna I: 352 och II: 616 anförts samt 1933 års riksdags uttalande i ämnet får riksdagen anmäla, att riksdagen avslagit de ändringsförslag, som beträffande familjeförsörjarbegreppet framlagts i propositionen.

Statsbidrag till statskommunala reservarbeten.

Statsbidrag till statskommunalt reservarbete utgår enligt 35 § i hjälpkungörelsen för varje kalendermånad med högst hälften av det belopp,

som under månaden sammanlagt i arbetslöner utbetalats till de arbetslösa, vilka vid företaget beretts arbete, men må, för varje arbetare och hel arbetsdag räknat, utgöra högst hälften av den för orten fastställda reservarbetslönen, dock högst 3 kronor.

Härjämte må statsbidrag beviljas att utgå med högst hälften av det belopp, vartill kostnaderna för material, transporter och arbetsledning skäligen kunna uppskattas vid kostnadsberäkningarna. Om de verkliga kostnaderna befinnas lägre än de sålunda beräknade, skall statsbidrag utgå allenast med så stor del av de verkliga kostnaderna, som det beviljade statsbidraget utgjort av de beräknade kostnaderna.

Till statskommunalt reservarbete, som avser nyanläggning, omläggning eller förbättring av allmän väg, må, utan hinder av vad i första och andra styckena stadgas, statsbidrag beviljas att utgå med tre fjärdedelar av det belopp, vartill kostnaderna för själva vägarbetet skäligen kunna uppskattas vid kostnadsberäkningarna. Om de verkliga kostnaderna befinnas lägre än de sålunda beräknade, skall statsbidrag utgå allenast med så stor del av de verkliga kostnaderna, som det beviljade statsbidraget utgjort av de beräknade kostnaderna.

Då särskilda skäl därtill föranleda, må statsbidrag enligt Kungl. Maj:ts bestämmande utgå med högre belopp än som följer av vad ovan angivits; är fråga om sådant företag, som avses i tredje stycket, må bidrag efter Kungl. Maj:ts prövning jämväl utgå å kostnaden för marklösen m. m. enligt de grunder, som angivas i § 3 mom. 3 av kungörelsen angående statsbidrag till allmänna vägars byggande m. m.

I propositionen har föreslagits, att arbetslöshetskommissionen måtte berättigas att bestämma statsbidragets storlek även i de fall, som för närvarande prövas av Kungl. Maj:t. Då fråga uppkommer om statsbidrag utöver 75 procent till sådana företag, som avse nyanläggning, omläggning eller förbättring av allmän väg, skall dock enligt propositionen, därest arbetslöshetskommissionen anser sig ej kunna följa den mening, som i ärendet uttalats av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, frågans avgörande hänskjutas till Kungl. Maj:t. Den nuvarande maximeringen av statsbidraget till reservarbetslönen till 3 kronor, för varje arbetare och arbetsdag räknat, föreslås skola borttagas. Frågor om statsbidrag till marklösen borde enligt propositionen även i fortsättningen ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle, såsom ovan angivits, arbetslöshetskommissionen i allmänhet berättigas att bestämma statsbidragets storlek även i sådana fall, som för närvarande prövas av Kungl. Maj:t. Till stöd för detta ändringsförslag har departementschefen i statsrådsprotokollet framhållit, att för närvarande enahanda normer tillämpades av Kungl. Maj:t vid behandling av besvär över arbetslöshetskommissionens beslut

eller av frågor om högre statsbidrag än de normala och av kommissionen. Ändringar i av kommissionen föreslagna procentsatser hade företagits av Kungl. Maj:t endast i ett fåtal fall. Dessutom skulle det nu framlagda ändringsförslaget medföra lättnad i administrativt hänseende och ett snabbare avgörande av bidragsfrågorna.

Riksdagen får i avseende härå framhålla, att prövningen uppenbarligen är av största vikt, särskilt då fråga är om bestämmande av statsbidrag till hög procentsats. I dylika fall bör enligt riksdagens uppfattning avgörandet alltjämt tillkomma Kungl. Maj:t, som bättre än arbetslöshetskommissionen kan överblicka hela den av staten för arbetslöshetens motverkande och för beredande av hjälp åt skattetyngda kommuner utövade verksamheten. Som ytterligare skäl för denna riksdagens ståndpunkt kan för övrigt åberopas, att jämväl enligt det i förevarande proposition framlagda förslaget Kungl. Maj:t i vissa fall alltjämt skulle hava att pröva och avgöra frågor om statsbidrag till statskommunala reservarbeten. På grund av det sålunda anförda har riksdagen ansett, att avgörandet i frågor om statsbidrag utöver 75 procent alltjämt bör tillkomma Kungl. Maj:t.

Emot förslaget om borttagande av den nuvarande maximeringen av statsbidraget till 3 kronor, för varje arbetare och arbetsdag räknat, har riksdagen ej funnit anledning till erinran.

Arbetslöshetskommissionens kontroll.

Enligt 38 § i hjälpkungörelsen åligger det arbetslöshetskommissionen att övervaka verksamheten vid de statskommunala reservarbetena, varvid särskilt bör tillses, att statsmedel icke användas i större utsträckning än hjälpbehovet kräver. Kommissionen må, om landsting, kommun eller vägstyrelse underlåter att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, kommissionen meddelat, eller anledning eljest därtill föreligger, besluta, att statsbidrag icke vidare eller endast i minskad omfattning skall utgå.

I 47 § meddelas motsvarande bestämmelser beträffande dagunderstödsverksamheten.

I de likalydande motionerna I:109 och II:169 har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om föranstaltande av skärpt kontroll över tillämpningen genom statens och kommunernas organ av regler gällande för hjälpverksamhet vid arbetslöshet.

I motionerna I:352 och II:616 har föreslagits, att i hjälpkungörelsen infördes *dels* en allmän föreskrift, enligt vilken arbetslöshetskommissionen äger övervaka att såväl av kommissionen meddelade anvisningar och råd som hjälpkungörelsens föreskrifter i övrigt efterlevas, *dels ock* bestämmelser, enligt vilka arbetslöshetskommissionen skulle hava att i samband med prövning av fråga om statsbidrag tillse att av kommunen även utan statsunderstöd bedriven hjälpverksamhet anordnas på sätt, som överensstämmer med de i hjälpkungörelsen lämnade anvisningarna.

Under åberopande av de i motionerna I:109 och 352 samt II:169 och 616 anförda skälen får riksdagen anhålla om föranstaltande av skärpt kontroll över tillämpningen genom statens och kommunernas organ av regler gällande för hjälpverksamhet vid arbetslöshet. Riksdagen vill i samband härmed framhålla angelägenheten av, att de kontrollerande organen jämväl utöva rådgivande verksamhet.

Vad i motionerna I:352 och II:616 i övrigt yrkats i ovan angivna delar har icke föranlett någon riksdagens åtgärd.

Statsbidrag till understödsverksamhet.

Enligt 40 § i hjälpkungörelsen utgår statsbidrag till dagunderstöd, där ej omständigheterna prövas föranleda lägre bidrag, för envar arbetslös med hälften av det honom tilldelade understödet, dock högst med

1 krona 50 öre per dag för man och hustru tillhopa;

1 krona per dag för ensam person, som fyllt 18 år;

60 öre per dag för ensam person, som fyllt 16 men ej 18 år; samt

30 öre per dag för varje inom eller utom äktenskap fött barn.

Då särskilda skäl därtill föranleda, äger Kungl. Maj:t medgiva, att statsbidraget må utgå med större andel av dagunderstödet än nyss sagts.

I propositionen har föreslagits, *dels* att maximibeloppet 1 krona 50 öre per dag måtte utgå ej blott för man och hustru tillhopa utan även till ensam person, som är att betrakta såsom familjeförsörjare i förhållande till kvinna, vilken har gemensam bostad med och sköter hushållet åt honom, eller som lever i gemensamt bo med och huvudsakligen underhåller föräldrar eller adoptant, *dels ock* att arbetslöshetskommissionen berättigas att bestämman statsbidragets storlek även i fall, som för närvarande prövas av Kungl. Maj:t.

I motionerna I:352 och II:616 har föreslagits, att statsbidrag till dagunderstöd må utgå med högst 1 krona 50 öre per dag, förutom till man och hustru, jämväl till ensam person, som lever i gemensamt bo med föräldrar eller adoptant, vilken eller vilka han huvudsakligen underhåller. Motionärerna biträda Kungl. Maj:ts förslag om bemyndigande för arbetslöshetskommissionen att besluta om förhöjda statsbidrag men föreslå samtidigt att en anmärkning måtte göras från riksdagens sida till framma för en effektivare gallring av de kommuner, som kunna komma i fråga med förhöjda statsbidrag.

Under hänvisning till vad riksdagen i det föregående anført i fråga om familjeförsörjarbegreppet får riksdagen anmäla, att riksdagen beslutat, att maximibeloppet 1 krona 50 öre per dag må, såsom i motionerna I:352 och II:616 föreslagits, utgå, förutom till man och hustru, jämväl till ensam person, som lever i gemensamt bo med och huvudsakligen underhåller föräldrar eller adoptant.

I enlighet med vad riksdagen framhållit i fråga om statsbidrag till statskommunala reservarbeten har riksdagen ansett, att avgörandet i frågor om statsbidrag utöver 75 procent alltjämt bör tillkomma Kungl. Maj:t.

Dagunderstöds maximibelopp.

I 44 § av hjälpkungörelsen föreskrives, att dagunderstöd icke må utgå med högre belopp än som svarar mot två tredjedelar av den lägsta grovarbetarlön, för vilken arbete i orten kan i avsevärd omfattning beredas, med beaktande jämväl av löneförhållandena inom jord- och skogsbruk.

Under tid, då arbetslös åtnjuter bidrag från arbetslöshetskassa eller arbetsgivare eller eljest i anledning av arbetslösheten är lagligen berättigad till regelbundet utgående understöd, må dagunderstöd till honom utgå med högst så stort belopp, att detsamma jämte sådant bidrag eller understöd uppgår till två tredjedelar av grovarbetarlönen.

I överensstämmelse med en av arbetslöshetskommissionen gjord framställning har i propositionen föreslagits, att uttrycklig bestämmelse införas i hjälpkungörelsen om rätt för arbetslöshetskommissionen att begränsa dagunderstöd till visst maximibelopp, dock högst $\frac{2}{3}$ av ortens grovarbetarlön. Vidare har i propositionen framhållits, att, därest arbetslöshetsförsäkring genomföres på grundval av det i propositionen nr 38 till innevarande års riksdag framlagda förslaget, förbud syntes böra stadgas mot utgivande av dagunderstöd med statsbidrag under tid, då den arbetslöse åtnjuter daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa.

Vad i propositionen i förevarande avseende föreslagits har riksdagen funnit sig böra bifalla.

Anslagsbehovet under budgetåret 1934/1935.

De av Kungl. Maj:t verkställda beräkningarna av de anslag, varom i förevarande proposition är fråga, hava icke givit riksdagen anledning till erinran.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen — som i särskild skrivelse kommer att meddela sitt beslut beträffande sättet för tänkande av det för statliga och statskommunala reservarbeten beslutade anslaget — anmäla,

I:o) att riksdagen

dels under femte huvudtiteln till bekämpande av arbetslösheten för

budgetåret 1934/1935 anvisat ett extra reservationsanslag av 9,000,000 kronor;

dels ock till statliga och statskommunala reservarbeten för budgetåret 1934/1935 anvisat ett extra reservationsanslag av 46,000,000 kronor;

II:o) att riksdagen godkänt de i propositionen förordade ändringarna i grunderna för ifrågavarande båda anslags användning, dock med iakttagande av vad riksdagen i särskilda hänseenden ovan anført; samt

III:o) att riksdagen, med bifall till motionerna I: 109 och II: 269 samt i anledning av motionerna I: 352 och II: 616 i nu ifrågavarande hänseende, beslutat hos Kungl. Maj:t anhålla om föranstaltande av skärpt kontroll över tillämpningen genom statens och kommunernas organ av regler gällande för hjälpverksamhet vid arbetslöshet.

Stockholm den 19 juni 1934.

Med undersåtlig vördnad.
